

BİBLİYOGRAFYA :

Zirikli, *el-A'lam*, II, 134-135; Anwar al-Sadat, *Révolte Sur le Nil*, Paris 1957; Selâhaddin el-Müneccid, *Sûriye ve Mısır: Beyne'l-vahte ve'l-infişâl*, Beyrut 1962; Ahmet Abu el-Feth, *Mısır İhtilâlinin İcüzü ve Nasır* (trc. Nusret Kuruoğlu), İstanbul 1965; J. Lacouture, *Nasser*, Paris 1971; Ömer Kürkçüoğlu, *Türkiye'nin Arap Ortadoğusuna Karşı Politikası (1945-1970)*, Ankara 1972, s. 33-36, 72-76, 91-99, 154-158; M. Hasaneyn Heykel, *Kahire Dosyası* (trc. Berin Büktaş), Ankara 1974; a.mlf., *1973 Arap-İsrail Savaşı ve Ortadoğu* (trc. Melek Ulagay — Nakiye Boran), İstanbul 1977, s. 59-165; J. C. B. Richmond, *Egypt 1798-1952*, New York 1977, s. 217-226; P. Balta — C. Rulleau, *La Vision nassérienne*, Paris 1982; P. J. Vati-kiotis, *The History of Egypt: From Muhammad Ali to Mubarak*, London 1985, s. 372-411; Ekmeleddin İnsanoğlu, *A Review of School History Books in Egypt Between 1912-1980 on Relations of the Ottoman State With the Arab World*, İstanbul 1986, s. 85-118, 331-340; Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)*, Ankara 1989, s. 116-273; Mahmut Dikerdem, *Ortadoğu'da Devrim Yılları*, İstanbul 1990, s. 9-120; Semih Tiryaki-oğlu, "Dünkü ve Bugünkü Türkiye-Mısır İlişkileri", *Stratejik Etütler Bülteni*, XIII/65, Ankara 1970, s. 68-100; *Mv. A*, I, 641; A. Abdel-Malek, "Nasser (Gamal Abdel-)", *EUn*, XI, 558-559; D. Hopwood, "Abd al-Nâsir", *El² Suppl.* (Fr.), s. 5-9; Nazım Güvenç, "Cemal Abdü'n-Nasır", *Çağdaş Liderler Ansiklopedisi*, İstanbul 1986, V, 1482-1483.

DAVUT DURSUN

CEMAL AMÂSİ

Fâtih Sultan Mehmed devri
hattatlarından.

Asıl adı Mehmed Cemâleddin olup Şeyh Hamdullah'ın dayızadesidir. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Hattat tezki-
relerinde seksen yıl yaşadığı kaydedil-

diğine göre 835-840 (1432-1437) yılları arasında doğmuş olmalıdır. Anadolu'nun yedi üstadından (esâtize-i Rûm) kabul edilir. Aklâm-ı sitteyi babası Celâl Amâsî'den öğrenerek icâzet aldı. Nesihte Şeyh Hamdullah yolunda kendine has bir tavra sahip olmuştur. Zamanında sülûs, nesi-h ve rikâ' hatlarını en güzel şekilde ya-zanlardandı. İstanbul'da Nihat Karani hat koleksiyonunda bulunan "Duâ-i Üs-bûiyye"si, onun muhakkak ve rikâ' hat-larında eriştiği mükemmelliği göster-mektedir. Amasya'da Beyazıt Camii kub-be göbeğine müsennâ celî hatla Fetih sûresini yazdığı *Gülzâr-ı Savâb*'da bil-dirilmekteyse de kubbe tamir gördüğü için bu yazı şimdi mevcut değildir. Ay-rıca İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Mü-zesi'nde kayıtlı (nr. 97), 913 (1507) yılı-n-da yaşlılık döneminde yazdığı bir mus-hafı bulunmaktadır. Cemal Amâsî, Şeyh Hamdullah, Muhyiddin ve Abdullah Amâ-sî gibi Osmanlı hat üslûbunun teşekkü-lünde öncülük etmiş bir hattattır. Kar-deşi Celâlzâde Muhyiddin Amâsî hakkın-da söylenmiş bir methiyenin son beytin-de Cemal Amâsî'nin de hat sanatındaki mevkii şöyle dile getirilmiştir: "Karında-şî Cemâl'in hattı dahi / Teberrükdür Sı-fâhân u Herî'de".

BİBLİYOGRAFYA :

Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 397; Suyulcuzâde, *Devhatü'l-küttâb*, s. 30; *Gülzâr-ı Savâb*, s. 54; Habib, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1306, s. 82; Mustafa Hilmi Efendi, *Mizânü'l-hat*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 812, s. 144, 145; *Amasya Târihi*, I, 219; Ayverdi, *Fâtih Devri Hattatları*, s. 22; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 47; Uzunçarşılı, *Os-manlı Tarihi*, II, 614.

MUHİTTİN SERİN

CEMAL EFENDİ, Aksaraylı

(ö. 1946)

Okuduğu ezanlarla
meşhur olan başmüezzin
ve mevlidhan.

İstanbul'da doğdu ve orada yaşadı. Doğum tarihi hakkında kesin bilgi yok-sa da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşi-vi'ndeki bir belgede görülen 1297 (1880) kaydını onun doğum yılı olarak kabul et-mek mümkündür. Babası, Üsküdar'da-ki Atik Vâlide Sultan Camii müezzinini iken bir sabah ezanını Yıldız Sarayı'ndan din-leyen Pertevniyal Vâlide Sultan'ın isteği üzerine irâde-i seniyye ile Aksaray Vâli-de Camii başmüezzinliğine tayin edilen "Nalinci Hâfız"dır. Cemal Efendi adliye-de mubassır iken babasının vefat ettiği gün okuduğu bir ezandan sonra cema-atin isteği üzerine Vâlide Camii başmü-ezzinliğine getirildi. Son zamanlarındaki rahatsızlığı sebebiyle görevinden ayrı-lıncaya kadar bu camide müezzinlik va-zifesini sürdürdü. Devrin ünlü hâfızların-dan biri olarak soyadı kanunundan son-ra Gürses soyadını aldıysa da "Hâfız Ce-mal" olarak şöhret buldu. 11 Mayıs 1946'da İstanbul'da vefat etti.

Tabii bir ses güzelliğine sahip olan, za-manın önde gelen mevlidhan ve na'than-larından Hâfız Cemal Efendi, asıl şöhre-tini tiz perdelerden okuduğu ezanlar-la yapmıştır. Arkadaşlarından tarihçi ve müşkişinas Ali Rıza Sağman, *Meşhur Hafız Sâmî Merhum* adlı eserinde on-dan bahsederken, "Yalnız ezan okumak için yaratılmış, ezanda bir Bilâl-i Sâni idi. Mevlid nasıl ki Sâmî'de (Hâfız Sâmî) en ulvî sesini kaybetmiş ise ezan oku-mak da Hâfız Cemal ile gitmiştir. Cemal ezan okumaya başlayınca bütün muhit vecd içinde titrerdi. Ezan bitinceye ka-dar evler, yollar, meydan mutlak bir sü-kût içinde kalırdı" demektedir. Süley-maniye Camii müezzinleriyle karşılıklı olarak okuduğu sabah ezanları da meş-hurdur. Millî Mücadele'yi takiben "Şehitlikleri İmar Cemiyeti" tarafından Anafar-talar'da Çanakkale şehidleri için mevlid okumak üzere davet edilen heyette yer alan Hâfız Cemal'in Gelibolu önlerinde vapurdan okuduğu sabah ezanı, hâfızal-arda derin iz bırakan bir okuyuş olarak kaynaklara geçmiştir. Yurt içinden ve yurt dışından gelip onun ezan ve salâ-sını dinlemek için minare dibinde bek-leşenlerin bulunduğu da şifâhî rivayet-ler arasındadır. Cemal Efendi'nin ezan

Cemal
Amâsî'nin
nesih
hattı ile
yazdığı
Mushaf-ı
Şerif'ten
Bakara
sûresinin
ilk âyetleri
ve mushafın
hatt-ı
icâze ile
ketebe
sayfası
(TİEM Ktp.,
nr. 97)